

KADINLARI ŞİDDETE MARUZ BIRAKAN ERKEK ZİHNİYETİ BUGÜN TÜRKİYE'DE İKTİDAR

Gamze KAFAR_

Türkiye'de neredeyse her gün en az bir kadın erkekler tarafından öldürülüyor. Kadınlar en çok yakınları olan erkekler tarafından öldürülüyor. Öldürülen kadınların neredeyse yüzde ellisi ateşli silahlar sonucu öldürülüyor. Erkeklerin bireysel silahlanması kadınları yaşatmıyor. Eylem hiçbir zaman değişmiyor kadınlar öldürülüyor, kadınlar ölüyor.

Son zamanlarda neredeyse her gün Türkiye'den bir kadının erkekler tarafından cinayete kurban gittiğine dair haberler okuyorum. Kadın cinayetlerine ilişkin verilere Türkiye'deki herhangi bir bakanlıktan ulaşmak imkansız. Bu veriler genellikle sivil toplum kuruluşları ya da kadın örgütleri tarafından hazırlanıp, rapor haline getiriliyor. Türkiye'de kadının ismi herhangi bir bakanlıkta geçmediği gibi 'Aile ve Sosyal Hizmetler Çalışma Bakanlığı' bu konuyla ilgileniyor. Yani kadın aile dışında Türkiye toplumunda sayılmıyor diyebiliriz. Kadın cinayetleri sadece aile içi bir konu olmayıp, çok sayıda kadın evlilik dışı partnerinden, tanıdıklarından ve başka erkekler tarafından öldürülüyor.

Geçtiğimiz aylarda Türkiye'de kadın politikalarına yönelik çok sayıda tartışma yaşandı. Bunlardan biri İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasıydı. Gerekçe olarak İstanbul Sözleşmesi'nin Türk aile yapısına uygun olmamasıydı. İstanbul Sözleşmesi ancak erkek egemen düşünce biçiminin vücut bulduğu ülkelerce tartışmaya açılmaktadır. Bu ülkelerden biri de Polonya... Böyle bir yüzyılda kadınların bugüne kadar verdikleri örgütlü mücadele sonucu kazandıkları hakların ellerinden alınması kabul edilemez.

Neredeyse her gün en az bir kadının öldürüldüğü Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasıyla ilgili tartışmaların yapılması kadın cinayetleri noktasında erkeklere yeşil ışık yakmak anlamına gelmektedir. Türkiyeli kadınlar COVID-19 sürecine rağmen İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmaması yönünde gerek sokaklarda gerekse sosyal mecralarda tepkilerini gösterdiler ve bu kararın askıya alınmasında büyük rol oynadılar. Neredeyse her gün bir kadının öldürüldüğü Türkiye'de zaten İstanbul Sözleşmesi'nin hali hazırda uygulanmadığı apaçık ortada. Devletin erkeğe karşı kadını korumadığı yaşanan kadın ölümlerinin rakamlarından belli.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2010 yılından bu yana Türkiye'de kadın cinayetlerini durdurma ve verileri açıklama noktasında büyük rol oynuyor. Kadın cinayetlerini önleme noktasından devletten doğru atılan bir adım göremezken, yine bu cinayetlere karşı gelen tek kesimin kadınlar olduğunu görüyoruz. Bu da devlet aklının erkek egemen zihniyete dayandığının göstergesi.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ağustos ayında 27 kadının erkekler tarafından öldürüldüğünü ayrıca 23 kadının da şüpheli bir şekilde öldüğüne dair bir rapor açıkladı. Eylül ayında da kadın cinayetleri noktasında bir durulma yaşanmadı ve 16 kadın erkekler tarafından öldürülürken, 20 kadın şüpheli ölümü yaşandı. Ben bu satırları yazarken dahi erkekler tarafından olası bir kadın cinayeti işleniyor olabilir. Çünkü erkekler bu gücü biraz da kadını korumayan devletten alıyor. Kadına yönelik işlenen suçlarda af yasaının işlenmesi ve cezai indirimde bulunulması erkekleri kadın cinayetleri noktasında güçlendiren bir durum.

Geçtiğimiz ayda İçişleri Bakanı Süleyman Soylu kadın cinayetlerinde yılbaşından bu yana yüzde yirmi dokuz oranında bir düşüş olduğunu açıkladı. Türkiye her yeni güne bir kadın cinayeti ile gözünü

açarken bu açıklamaya çok istesem de inanamıyorum. Çünkü var olan mevcut durumun tam tersine bir açıklama bu. Aynı zaman da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kendileri dışında kadın cinayetlerine ilişkin açıklanan verilere inanılmaması gerektiği yönünde bir açıklama yaptı.

Türkiye İstanbul Sözleşmesi'ni Türk geleneksel aile örf ve adetine uymadığı gibi inanılmaz bir gerekçeyle tartışmaya sunarken bir yandan İç İşleri Bakanı ya da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ülkede yaşanan kadın cinayeti olmadığı hikayesiyle toplumu kandırmaya çalışıyor. Sorun kendi zihniyetlerinde olmalı. Yaşanan kadın cinayetlerini cinayet olarak adlandırmayan bir hükümet nasıl kadını koruyabilir?

Fidan Ataselim Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Sekreteri aynı zamanda platformun kuruluşunda yer almış biri. İçişleri Bakanlığı'nın mevcut durumu görmezden gelen açıklaması ile ilgili ve Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yürüttüğü çalışmalar ile ilgili kendisiyle söyleştim. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu kendi imkanlarıyla Türkiye'de yaşanan kadın cinayetlerine ilişkin kuruluş yılı olan 2010'dan beri veriler hazırlıyor. Geçtiğimiz aylarda Aile ve Sosyal Hizmetler Çalışma Bakanlığı tam da İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılma tartışmaları yaşarken kendileri dışında açıklanan kadın cinayetleri verilerine inanılmaması gerektiği yönünde bir açıklama yaptı.

Kadınlar Eziyet Çektirilerek Öldürülüyor

Fidan Ataselim konuya ilişkin şunları ifade etti: Bakanlık son iki yıldır kadın cinayeti verilerini yayınlamakta. Biz Kadın Cinayetlerini Durduracağız platformu olarak on yıldır her ay kadın cinayetlerine ilişkin verileri toplamaya çalışıyoruz. Topladığımız verilere ilişkin analiz yapıp, bu şekilde çeşitli yol yöntem ve çözüme ilişkin ipuçları belirlemeye çalışıyoruz. Bu yüzden bizim için kadın cinayetlerine ilişkin veriler gerçekleri görme açısından çok önemli. Her kadın bir hayat taşımakta. Ne yazık ki bakanlık kadın cinayetlerinin azaldığı noktasında bir açıklama yapıyor ve laf arasında da elbette bir kadın önemlidir diyor. Veriler üzerinden bir türlü manipülasyon zemini oluşturulmak isteniyor. Önemli olan şey kadınların hayattayken korunmasıdır. Biz de platform olarak bunun için çalışıyoruz.

COVID-19 döneminde kadın cinayetlerine ilişkin dünyanın her yerinde olduğu Türkiye'de de oranın artacağı konusunda uyarı yaptık. Çünkü kadınlar en çok evlerinde ve yakınları tarafından öldürülüyorlar. Ve bu gerçekten de yaşandı ve atılması gereken adımlar devlet tarafından atılmadı.

Bakanlık bir yerde kadın hareketine muhalefet eden bir yerde kendisini konumlandırıyor. Çünkü bizim açıkladığımız verilere inanılmaması gerektiğini söylüyor. Bakanlık şüpheli kadın ölümleri ile kadın cinayetlerinin ayrışılması gerektiğini savunuyor. Biz yıllardır bunun mücadelesini veriyoruz. Kadın cinayetlerinin bugün anılmasının sebebi örgütlü ve toplumsallaşmış kadın mücadelesinin yıllarca bunu gündeme getirmesiyle oldu.

Somut olgularla karşılaştığımız şey şu: kadınlar eziyet çektirilerek ve işkence edilerek öldürülüyor. Geçtiğimiz yıllara baktığımızda şüpheli kadın ölümleri ciddi oranda artmış durumda. Erkekler tasarlayarak, bilinçli bir şekilde kadınları öldürmeyi planlıyorlar, işkence ve eziyet çektirerek hatta çocuklarının önünde öldürüyorlar. Geçtiğimiz aylarda çocuklarıyla birlikte öldürülen kadınlar oldu. Büyük oranda boşanma aşamasında kadınlar artık çocuklarıyla birlikte öldürülüyor.

Kadın cinayetleri erkekler tarafından şüpheli hale getirilmeye çalışılıyor. Şüpheli kadın ölümlerinin artması bu yüzden. İntihar, kaza, yanlışlıkla oldu diyerek kadın cinayetlerinin üstü kapatılmaya

çalışılıyor. Yıllar önce Efsun Işık öğretmenin ölümü yakın geçmişte Şule Çet ve günümüzde Aysun Yıldırım, Aleyna Çakır, Duygu Delen gibi kadınların şüpheli ölümlerini geçmişte olduğu gibi bugün de açığa çıkarmanın peşindeyiz diyebilirim.

Erkek egemenliğin yargıya yansımaya halini yaşıyoruz

Türkiye’de kadın cinayeti işleyen suçlu erkekler çoğu zaman cezai indirimden yararlanıyor ya da ağır cezalar almıyor. Fidan Ataselim’e bu durumun kadın cinayetlerini önleme noktasında ne yarattığına dair bir soru sordum ve aldığım cevap oldukça ilginçti. Fidan Ataselim konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etti:

Kadına yönelik şiddetin sonlandırılması ve kadın cinayetlerini durdurma noktasında bütünlüklü bir politika sergilenmesi gerekiyor. İstanbul Sözleşmesi bu bütünlüğü anlatıyor. Önleme, koruma, kavuşturma, politika geliştirme ve kurumlar arası koordinasyonu sağlama diyerek. Bütün bunların her birinde anahtar rolü olan şeyin toplumsal cinsiyet eşitliği olduğunu ifade eder. Yani toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak kadına yönelik bir şiddetin ortaya çıktığını söyler. Şimdi çözüme ilişkin bu bütünlüğün bir parçası da çözüme ilişkin soruşturma ve kavuşturma süreçleridir yani adaletle olan ilgili kısımdır.

Burada Türkiye’de ne yaşıyoruz diye bakacak olursak tam tersine toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve cinsiyetçi bakış açısının yargıya nasıl yansıdığını görüyoruz. Kadın erkek eşitsizliği anlamında kadınlar çalışma hayatında nelerle karşılaşılıyorsa, kamusal hayatta ve evde nelerle karşılaşılıyorsa mahkemeye hakkını aramaya gittiği zaman da benzer bir tabloyla karşılaşılıyor.

Örneğin kadına yönelik işlenen şiddet davalarında çokça indirim yaşandığını görüyoruz. Bizim düşüncemiz indirimlerin tamamen ortadan kalkması değil ama bu indirimlerin şiddete uğrayan taraf kadın olduğunda fail olanın erkek olduğunda nasıl ayrımcı bir şekilde uygulandığını görüyoruz. Hatta bunun çeşitli toplumsal kodlarla açıklandığını hatta yasada olmayan halleriyle meşrulaştırılarak gerekçeli karar üretilerek gerekçeli kararlara yazıldığını görüyoruz. Kadın cinayetleri davalarında çokça rastladığımız pişmanın dediği için indirim uygulanan, çok seviyorum dediği için indirim uygulanan davalar oluyor. Tıp okuyan bir öğrenciyse bir fail geleceği etkilenmesin diye gelecek indiriminden faydalaniyor. Mesleği saygın bir konumda olan bir fail saygın tutum indirimi alıyor. Erkekliğime laf etti çocuk benden değil diyerek haksız tahrik indirimi alan erkekler oluyor. Erkekler kravat taktığı için takım elbise giydiği için mahkemede iyi hal indirimi alabiliyor. Yani bu indirimler mahkeme eliyle oradaki karar verici hakimler eliyle bir tür gerekçelendirme ve bir kadını öldürmenin sebebi olabilir fikriyatını anlatmak üzere alınan verilen kararlar oluyor.

Biz bu kararları kadın cinayetlerini meşrulaştıran kararlar ve meşruiyet zemini oluşturma çabaları olarak görüyoruz. Bu erkek egemenliğinin yargıya yansımaya halidir. Erkekler kadınları öldürdükleri zaman mahkemede çok kolay indirim alabileceklerini biliyorlar. Bir cinayet nasıl şüpheli hale getirilir diye çıkış yolları ve adımları da çizilmiş oluyor. Cinsel şiddet, tecavüz ve şüpheli kadın ölümleri davalarında şüpheli erkeklerin tutuksuz yargılanmasıyla karşılaşılıyor son süreçte Türkiye’de. Tutuksuz yargılanmaları toplumda bunun çok rahat işlenebilecek bir suç olduğu algısını oluşturuyor.

Sözleşme uygulansaydı birçok vakanın önüne geçilmiş olacaktı

Türkiye’de yaşanan kadın cinayetleri ile ilgili haberler yapan arkadaşım Nalin Öztekin ile konuştuğumda Türkiye’de artık kadın cinayeti değil bir kadın kırımını gerçekleştirdiğini ifade ediyor.

Ayrıca kadın cinayetleri noktasında koruyucu ya da önleyici bir mekanizmanın bulunmadığını söyleyen Nalin, kadın cinayetleri dediğimiz olgunun çok temel bir problem olduğunu ve bir kadını şiddete maruz bırakan erkeğin zihniyetinin bugün Türkiye’de iktidar olduğunu dile getirdi.

Çok sayıda kadın haberine imza atmış arkadaşım Nalin Öztekin’e kadın mağdurların neler yaşadıkları ilgili bir soru sordum ve Nalin bana şu şekilde cevap verdi:

Erkekler evli oldukları kadınların, birlikte olduğu veya onu reddeden kadının bir birey ve insan olduğunu bilmesi gerektiği gibi temel bir sosyolojik problemimiz var. Diğer taraftan bu mekanizmalar yeterli çalışmıyor diyoruz nasıl yeterli çalışmıyor?Örneğin benim şiddete uğrayan bir kadın olduğumu varsayalım, bir şikayette bulunduğumda savcı işleme almıyor ve bana merak etme bu sorunu çözebilirsiniz diyor. Evlilik dışında erkek şiddetiyle ilgili şikayetler ise hiçbir şekilde ciddiye alınmıyor. Çünkü evlilik dışı birliktelik şimdiki Türkiye’de kabul gören bir şey değil.

Son zamanlarda Türkiye’de feminist hareket oldukça güçlendi ve kadınlar sürekli sokaklardaydılar. Kadınlar ne kadar sokağa çıkarsa çıksın Türkiye’deki kadın, toplumsal cinsiyet bakış açısının, ataerkil feodal yapının kendini gün be gün yücelttiği günlerden geçiyoruz. Haliyle bireysel olarak çıkıp sizin tek başına bir şey söylemeniz dahi yeterli gelmiyor. Sizi şiddete maruz bırakan erkeğin zihniyeti zaten bu ülkede iktidar.

İstanbul Sözleşmesi’nin yürürlükten kaldırılması ile ilgili tartışmalar toplumda beklenen etkiyi yaratmadı. Gündeme gelen başka bir konu vardı İstanbul Sözleşmesi’nden önce, Türkiye’de 18 yaş altı evliliğin çok sayıda yaşandığı iktidar tarafından gündeme getirildi. 18 yaş altı evliliklerde yaşanan çocuklar babaları olmadan büyümek zorunda kalıyorlar. Çünkü erkek cezaevine giriyor 18 yaş altında evlilik yaptığı için. Aile birliği bozuluyor ve insanlar mağduriyet yaşıyor dendi hükümet tarafında ve çeşitli çalışmalar başlanıp, iktidar medyası tarafından da gündeme alındı. Daha sonrasında İstanbul Sözleşmesi gündeme geldi hükümet tarafından hatta sözleşmede yer almayan maddeler dahi sanki sözleşmedeymiş gibi lanse edildi. Bir diğer taraftan da iş öyle olmayacak bir yere vardı ki bu sözleşmenin kaldırılması ile ilgili kampanyaları dahi Türkiye’de gördük.

İstanbul Sözleşmesi uygulansaydı Türkiye’de yaşanan birçok vakanın, cinayetin önüne geçilmiş olacaktı. Yürürlükten kaldırılmasıyla ilgili hükümetten doğru yaşanan tartışmalar beklenen tepkiyi toplumda bu yüzden yaratmadı. Ancak yaşanan erkek şiddeti ve kadın ölümleri Türkiye’de yaşanan tüm kadınların gündemindeydi. Hükümetin içinde dahi beklediği tepkiyi alamayan bu sözleşme toplumda da bir tepki yaratmadı.

Bu sözleşmeyi zaten hali hazırda feminist çevre, okuyan entelektüel kesim dışında pek bilinmiyordu. İstanbul’da Kurtköy’de mahalle arasında oturan kadın zaten bu sözleşmeden bir haberdirdi.Haliylekaldırılın tartışmaları hem beklenen etkiyi yaratmadı diğer taraftan da bu dönemde ilk defa İstanbul Sözleşmesi’nin adını duyan insanlar ve maddeleri okuyup bunun ne kadar önemli olduğunu gören kadınlar oldu. Bu tartışmaların toplumda bir karşılığının olmaması AKP iktidarının bu sözleşmeyi uygulamaması anlamına gelmiyor. Ancak Türkiye hükümeti sözleşmeyi işlevsiz hale getirerek uygulamaya alabilir.

Erdoğan’ın en çok dile getirdiği söylem kendi kurallarımız ve örf ve adetlerimize göre birçok şeyi güncellememiz gerektiğidir. Bunu İstanbul Sözleşmesi için de söylüyor. Buradan kasıt daha feodal ve ataerkil yapıya uygun ve kadını sadece aile içinde gören ve onun dışında yok sayan bir işleyiş getirmek. Türkiye’nin son otuz yılda yaşadığı en negatif evrimlerden biri de bu. Bundan 15-20 yıl önce

sokakta giydiğiniz kıyafeti bugünün Türkiye'sinde rahatça giyemiyorsunuz. Türkiye'de siyasi rejim bir gecede değişmedi ancak yavaş yavaş da olsa çok net ve keskin çizgilerle değişti. Nalin bana geçen günlerde Adli Tıp'ta doktor olan bir arkadaşıyla konuştuğunda son bir buçuk aydır burada sadece cezaevinden yeni çıkmış erkekleri gördüğünü söylediğini aktarıyor. Çünkü bu erkeklerin çoğu işledikleri suçta özgür kaldıklarında tekrar ediyor. Kadınlar tanıdıkları erkekler tarafından öldürülüyor.

Tüm bu yaşanan olumsuzluklara rağmen kadınların Türkiye'de yürüttüğü örgütlü mücadele kadınlarının hayatlarını koruma noktasında ve cinsiyet eşitsizliğine karşı çok büyük bir önem taşımakta. Türkiye'de her ne kadar siyasi atmosferin yarattığı ve neredeyse her gün en az bir kadının ölmesine rağmen kadınlar mücadelelerine devam etmekte. Son süreçte yaşanan İstanbul Sözleşmesi gibi kadını koruyan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği noktasında çözüm sunmaya çalışan sözleşmeden çıkılması tartışmalarının kapanması da yine kadınların birlikte tutum sergilemesi ve kadın örgütlülüğü sayesinde oldu. Türkiye'deki kadınların mücadelesi toplumsal eşitsizliğin yaşandığı birçok ülke için ilham oluşturur nitelikte.

FOTOĞRAF: Puduhepa'nın Berlin'de Türkiye'de yaşanan kadın cinayetlerine dikkat çekmek için İstanbul Sözleşmesi Yaşatır adıyla düzenlediği eylemden.